

EVALUACE KLIMATU TŘÍDY V SEKUNDÁRNÍM ŠKOLSTVÍ

Iveta MOCHAROVÁ, Jiří STRACH

Souhrn: *Evaluace klimatu třídy v sekundárním školství má význam pro studium problematiky zdravého životního stylu který škola může ovlivnit, jelikož hodnotí školní třídu jako prostředí pro učení žáky dané třídy a vyučující, kteří zde působí. Podstatou evaluace klimatu školní třídy je skutečnost, že určité prostředí se hodnotí na základě výpovědi samotných účastníků daného prostředí. Tyto výpovědi, získávané hlavně pomocí speciálních dotazníků a hodnotících škál, mají odrážet, jak účastníci (např. žáci) prožívají, vnímají a posuzují prostředí, v němž se vzdělávají.*

Klíčová slova: *sociální klima třídy, preferované klima, reálné klima*

Cílem této práce je zjištění a vyhodnocení poznatků o sociálním klimatu tříd na Hotelové škole v Třebíči, na SOŠ Podyjí, s r.o., ve Znojmě a na Katolickém gymnáziu v Třebíči. Základní otázkou tedy je vzájemné porovnání reálného a preferovaného klimatu ve třídě na dané škole, srovnání názorů žáků a učitelů na klima třídy, zjištění a srovnání rozdílů mezi státní, soukromou a církevní střední školou.

Pro šetření jsme zvolili standardizovaný anonymní dotazník CES (zkrácenou formu), který využíváme pro průzkum na střední škole. Dotazník, který byl použit, přeložil a realizoval J. Lašek z Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. Tento dotazník sloužil jako nástroj ke zjišťování sociálního klimatu třídy. Dotazník byl anonymní z toho důvodu, aby žáci bez ostychu a pravdivě zodpověděli otázky týkající se klimatu v jejich třídě.

Cílem empirického šetření bylo zjištění a vyhodnocení poznatků o sociálním klimatu 3. ročníků na Hotelové škole v Třebíči, 1. a 3. ročníků na SOŠ Podyjí ve Znojmě a 3. ročníků na Katolickém gymnáziu v Třebíči.

Mezi základní otázky průzkumu patří:

- porovnání aktuálního a preferovaného klimatu v dané třídě
- porovnání názorů žáků s názory učitelů vyučujících v dané třídě
- zjištění a porovnání rozdílů mezi školami

Zjištěné výsledky byly poté srovnány a po domluvě s řediteli na vybraných školách mohou sloužit jako podklad pro další ovlivňování a vytváření pozitivního klimatu ve třídách.

Formulace hypotéz

Se zřetelem ke stanovenému cíli výzkumu byly stanoveny tyto hypotézy:

- H 1:** Předpokládáme, že budou rozdíly v hodnocení klimatu třídy mezi formou aktuální a preferovanou v každé třídě.
- H 2:** Nebudou významné rozdíly mezi hodnocením klimatu třídy mezi studenty a jejich učiteli v 1. B, ani mezi studenty a jejich učiteli ve 3. A jak u formy aktuální, tak u formy preferované na SOŠ Podyjí ve Znojmě.
- H 3:** Předpokládáme, že budou rozdíly v hodnocení klimatu třídy ve formě preferované i ve formě aktuální mezi státní, soukromou a církevní střední školou.

Charakteristika metody šetření

Jako průzkumná metoda byl pro tento účel zvolen standardizovaný dotazník CES, neboť ten umožňuje získat více informací od většího počtu respondentů (Gavora, 2000).

Dotazník byl vyplňován anonymně a jeho vyplnění netrvalo déle než 20 minut.

CES – Classroom Environment Scale (actual and preferred shory form)

Autoři: E. J. Tricket, R. H. Moos, B. J. Fraser. Dotazník CES přeložil a realizoval J. Lašek z Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové.

Popis: dotazník obsahuje 24 položek, 6 proměnných a posuzuje sociální klima třídy z těchto hledisek:

1. **Zaujetí žáka školní prací (otázky č. 1, 7, 13, 19)**
2. **Vztahy mezi žáky ve třídě (otázky č. 2, 8, 14, 20)**
3. **Učitelova pomoc a podpora (otázky č. 3, 9, 15, 21)**
4. **Orientace žáků na úkoly (otázky č. 4, 10, 16, 22)**
5. **Pořádek a organizovanost (otázky č. 5, 11, 17, 23)**
6. **Jasnost pravidel (otázky č. 6, 12, 18, 24)**

Dotazník má dvě formy: *aktuální* a *preferovanou*.

Je určen žákům 7.–9. tříd základní školy a studentům 1.–4. ročníků středních škol.

Administrace: Každý žák či student vyplňuje dotazník samostatně, odpovídá zakroužkováním odpovědi *ano* – *ne* na formuláři. Autoři doporučují nejprve zadat dotazník formy *preferované*, přibližně po 14 dnech pak dotazník formy *aktuální*.

Vyhodnocování: Žák nebo student získá za každou odpověď *ano* 3 body, za *ne* 1 bod (u otázek č. 3, 4, 7, 8, 12, 13, 16, 17, 22, 23 je tomu naopak), nevyplněná odpověď

se hodnotí 2 body. Skóre se získá sečtením získaných bodů u otázek té které oblasti. V každé oblasti může žák nebo student dosáhnout minimálně 4 body, maximálně 12 bodů, střed je 8 bodů.

Vyplnění dotazníku trvá v běžně velké třídě zhruba 20 minut včetně instrukce, přibližně stejnou dobu potřebuje učitel k vyhodnocení dotazníků celé třídy.

Do škol bylo mezi žáky distribuováno celkem 141 dotazníků (preferovaná forma) a 138 dotazníků (aktuální forma). Z Hotelové školy v Třebíči a ze SOŠ Podyjí ve Znojmě byla návratnost od žáků stoprocentní, na Katolickém gymnáziu v Třebíči byla návratnost pouze padesátiprocentní, jelikož žáci jedné třídy odmítli dotazníky vyplnit. Ke zpracování tedy zůstalo 111 řádně vyplněných dotazníků od žáků (preferovaná forma) a 108 řádně vyplněných dotazníků od žáků (aktuální forma).

Tyto dotazníky jsme předložili také učitelům na výše jmenovaných školách, kteří v daných třídách vyučují. Chtěli jsme zjistit, jak oni vnímají prostředí, kde působí, a to na základě stejných dotazníků zadaných žákům. Řádně vyplněné dotazníky od učitelů se vrátily pouze ze SOŠ Podyjí ze Znojma. Učitelé Hotelové školy a Katolického gymnázia dotazníky odmítli vyplnit. Ke zpracování tedy zůstalo 10 řádně vyplněných dotazníků od učitelů (preferovaná forma) a 10 řádně vyplněných dotazníků (forma aktuální).

Anonymita dotazníku měla zaručit otevřenost a pravdivost odpovědí.

Popis zkoumaného vzorku

Průzkum, který byl proveden formou dotazníkového šetření v průběhu měsíce prosince 2006, byl zaměřen na studenty středních škol v Třebíči a ve Znojmě. Cílem výzkumu nebylo oslovit všechny studenty, ale provést průzkumnou sondu, s průměrným počtem respondentů. Náhodně byly vybrány tři školy, Hotelová škola jako státní škola, SOŠ Podyjí jako soukromá škola a Katolické gymnázium jako škola církevní.

Na Hotelové škole byl ve dvou třídách třetího ročníku proveden průzkum formou dotazníku. Nejdříve byly zadány dotazníky formy preferované, po čtrnácti dnech pak dotazníky formy aktuální. Totéž bylo provedeno na Katolickém gymnáziu.

Na SOŠ Podyjí byl průzkum proveden formou dotazníku stejným způsobem jako na výše uvedených školách, ale v prvním a ve třetím ročníku, jelikož vedení školy projevovalo zájem o zjištění a vyhodnocení klimatu tříd v uvedených ročnících.

Jednalo se o průzkum ve třídách na těchto školách:

1. SOŠ Podyjí, s.r.o. ve Znojmě:

1.B – obor Pozemní stavitelství	– aktuální forma	– 27 respondentů
	– preferovaná forma	– 27 respondentů
3.A – obor Pozemní stavitelství	– aktuální forma	– 11 respondentů
	– preferovaná forma	– 11 respondentů
2. Hotelová škola v Třebíči:

OB3 – obor Obchodník, obchodnice	– aktuální forma	– 22 respondentů
	– preferovaná forma	– 21 respondentů

HT3 – obor Hotelnictví a turismus	– aktuální forma	– 24 respondentů
	– preferovaná forma	– 28 respondentů
3. Katolické gymnázium v Třebíči:		
3.A -	– aktuální forma	– 24 respondentů
	– preferovaná forma	– 24 respondentů

Celkem 108 respondentů (studentů) – aktuální forma.

Celkem 111 respondentů (studentů) – preferovaná forma.

Celkem 10 respondentů (učitelů) – aktuální forma.

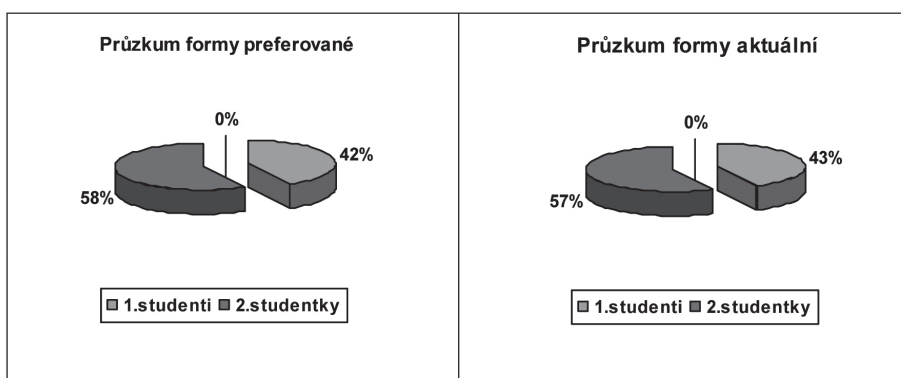
Celkem 10 respondentů (učitelů) – preferovaná forma.

Výsledky a jejich interpretace

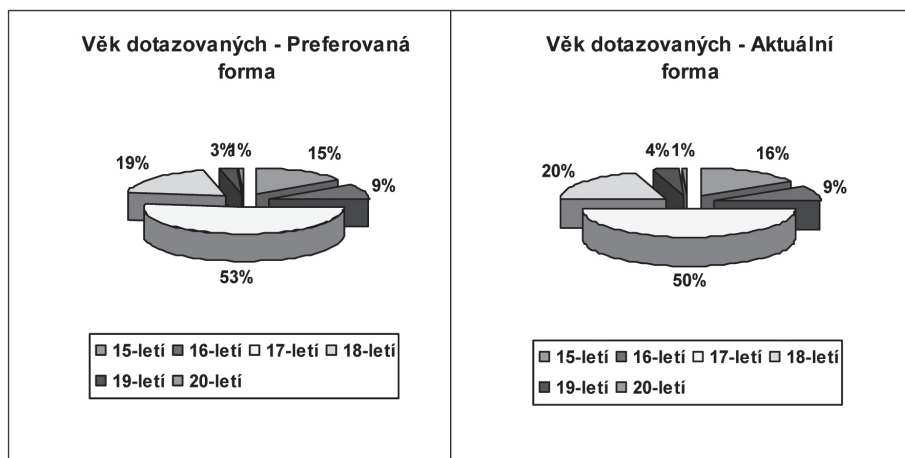
Vlastní interpretaci zjištěných dat předcházela statistická analýza, tj. početní vyhodnocení odpovědí z dotazníků. Na jejím základě jsou níže uváděny následující výsledky, pro přehlednost u některých položek i s grafickým znázorněním.

Dotázaní studenti měli označit v záhlaví dotazníku jednu ze dvou uvedených alternativ – student/studentka. Průzkumu **formy preferované** se zúčastnilo **47 studentů** a **64 studentek**. Průzkumu **formy aktuální** se zúčastnilo **46 studentů** a **62 studentek**. Poměr mezi oběma formami průzkumu byl velice vyrovnaný.

Dále měli studenti v záhlaví dotazníku dopsat svůj věk. U formy preferované celkem 17 dotázaných uvedlo věk 15 let, 10 dotázaných uvedlo 16 let, a 59 uvedlo 17 let, 21 dotázaných uvedlo 18 let, 3 dotázaní věk 19 let a 1 dotázaný 20 let. Statisticky nejvýznamnější skupinou byli v procentuálním vyjádření této formy sedmnáctiletí, následují osmnáctiletí a patnáctiletí, potom šestnáctiletí a devatenáctiletí, nejmenší skupinu tvořil jeden respondent dvacetiletý. U formy aktuální celkem 17 dotázaných uvedlo věk 15 let, 10 dotázaných 16 let, 54 dotázaných 17 let, 22 dotázaných 18 let, 4 dotázaní uvedli věk 19 let a 1 dotázaný 20 let.

Statisticky nejvýznamnější skupinou byli v procentuálním vyjádření této formy také sedmnáctiletí, dále pak osmnáctiletí a patnáctiletí, šestnáctiletí a devatenáctiletí, nejmenší skupinu tvořil jeden respondent dvacetiletý.

Poté měli studenti v záhlaví dotazníku dopsat třídu a školu, kterou navštěvují.

Průzkumu klimatu třídy formy preferované se zúčastnilo:

- 21 studentů třídy OB3 – obor Obchodník, obchodnice z Hotelové školy v Třebíči
- 28 studentů třídy HT3 – obor Hotelnictví a turismus z Hotelové školy v Třebíči
- 27 studentů třídy 1. B – obor Pozemní stavitelství ze SOŠ Podyjí, s.r.o., ve Znojmě
- 11 studentů třídy 3. A – obor Pozemní stavitelství ze SOŠ Podyjí, s.r.o., ve Znojmě
- 24 studentů třídy 3. A z Katolického gymnázia v Třebíči

Tab. č. 1: Přehled účasti průzkumu klimatu třídy – forma preferovaná

Název třídy	Obor	Škola	Počet respondentů
OB3	Obchodník, obchodnice	Hotelová škola, Třebíč	21
HT3	Hotelnictví a turismus	Hotelová škola, Třebíč	28
1. B	Pozemní stavitelství	SOŠ Podyjí, Znojmo	27
3. A	Pozemní stavitelství	SOŠ Podyjí, Znojmo	11
3. A		Katolické gymnázium, Třebíč	24

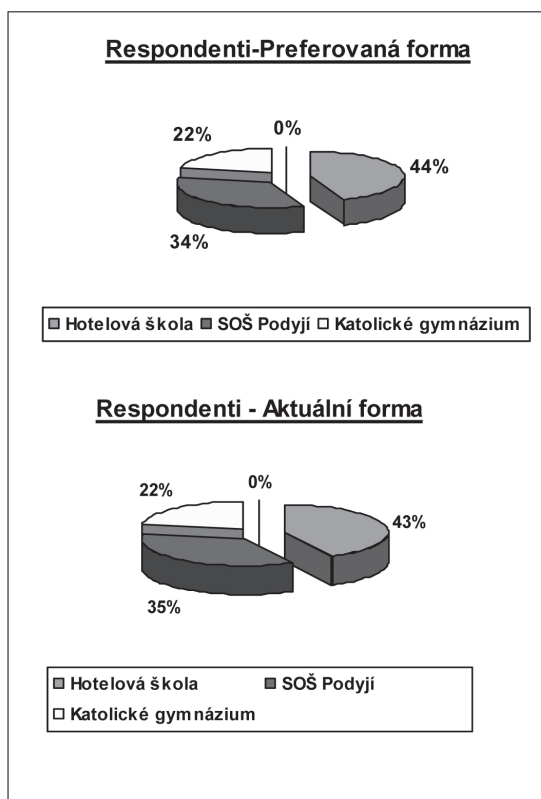
Průzkumu klimatu třídy formy aktuální se zúčastnilo:

- 22 studentů třídy OB3 – obor Obchodník, obchodnice z Hotelové školy v Třebíči
- 24 studentů třídy HT3 – obor Hotelnictví a turismus z Hotelové školy v Třebíči

- 27 studentů třídy 1. B – obor Pozemní stavitelství ze SOŠ Podyjí, s.r.o., ve Znojmě
- 11 studentů třídy 3. A – obor Pozemní stavitelství ze SOŠ Podyjí, s.r.o., ve Znojmě
- 24 studentů třídy 3. A z Katolického gymnázia v Třebíči

Tab. č. 2: Přehled účasti průzkumu klimatu třídy – forma aktuální

Název třídy	Obor	Škola	Počet respondentů
OB3	Obchodník, obchodnice	Hotelová škola, Třebíč	22
HT3	Hotelnictví a turismus	Hotelová škola, Třebíč	24
1. B	Pozemní stavitelství	SOŠ Podyjí, Znojmo	27
3. A	Pozemní stavitelství	SOŠ Podyjí, Znojmo	11
3. A		Katolické gymnázium, Třebíč	24

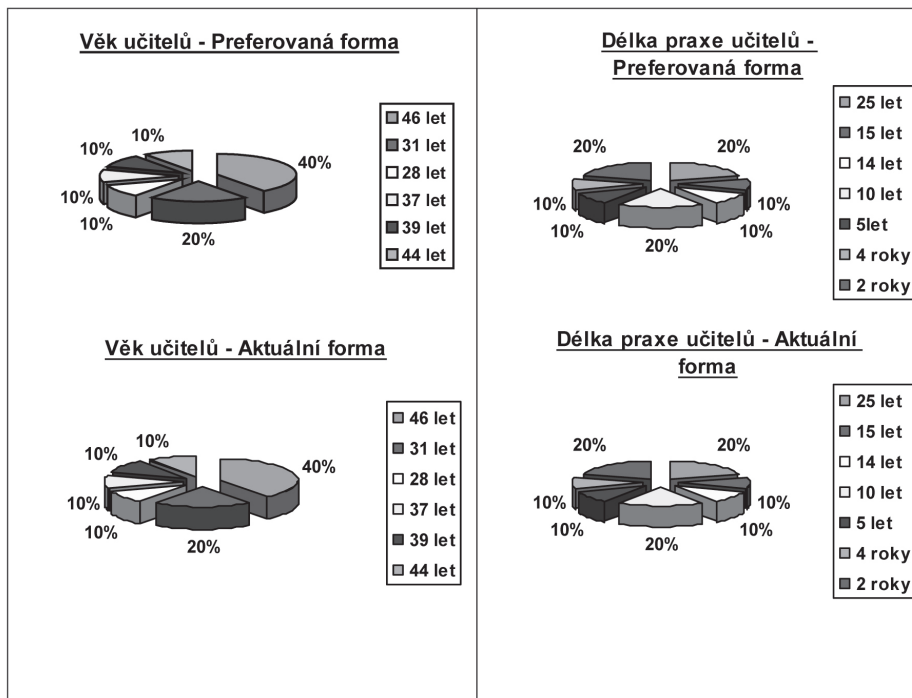
Největší skupinu respondentů tvořili studenti Hotelové školy v Třebíči (celkem 49 respondentů formy preferované a 46 respondentů formy aktuální). Druhou větší skupinu průzkumu tvořili studenti SOŠ Podyjí, s r.o., ve Znojmě (38 respondentů formy

preferované a 38 respondentů formy aktuální). Poslední, nejmenší skupinu průzkumu tvořili studenti Katolického gymnázia v Třebíči (24 respondentů formy preferované a 24 respondentů formy aktuální). Poměr mezi oběma formami průzkumu byl vyrovnaný.

Také učitelé měli označit v záhlaví dotazníku jednu ze dvou uvedených alternativ – učitel/učitelka. Průzkumu formy preferované se zúčastnilo 5 učitelů a 5 učitelek a průzkumu formy aktuální se zúčastnilo také 5 učitelů a 5 učitelek. Poměr jak u formy preferované, tak i u formy aktuální byl mezi oběma pohlavími vyrovnaný.

Dále měli učitelé, stejně jako studenti, v záhlaví dotazníků doplnit svůj věk. U formy preferované celkem 4 dotázaní uvedli věk 46 let, 2 dotázaní 31 let a věk 28 let – 1 dotázaný, 37 let – 1 dotázaný, 39 let – 1 dotázaný a 44 let uvedl také 1 dotázaný. Formu aktuální vyplnili stejní respondenti (učitelé).

Kromě věku učitelé ještě v záhlaví dotazníku vyplnili délku své pedagogické praxe. V průzkumu preferované formy bylo zjištěno, že nejdelší praxi – 25 let uvádějí 2 učitelé, 15 let 1 učitel, 14 let také 1 učitel, 10 let praxe uvedli 2 učitelé, 5 let uvedl 1 učitel, 4 roky 1 učitel a 2 roky uvádí 2 učitelé. Co se týká formy aktuální, je počet učitelů s délkou praxe zcela stejný, jako u formy preferované.

Poté ještě učitelé v záhlaví dotazníku doplnili ve které třídě a na které škole vyučují.

Průzkumu klimatu třídy formy preferované se zúčastnilo:

- 5 učitelů třídy 1. B – obor Pozemní stavitelství ze SOŠ Podyjí, s.r.o., ve Znojmě

- 5 učitelů třídy 3. A – obor Pozemní stavitelství ze SOŠ Podyjí, s.r.o., ve Znojmě

Průzkumu klimatu třídy formy aktuální se zúčastnilo:

- 5 učitelů třídy 1. B – obor Pozemní stavitelství ze SOŠ Podyjí, s.r.o., ve Znojmě
- 5 učitelů třídy 3. A – obor Pozemní stavitelství ze SOŠ Podyjí, s.r.o., ve Znojmě

Učitelé tvoří velmi malou skupinu v průzkumu klimatu třídy jak formy preferované, tak formy aktuální. Tato malá skupina respondentů je tvořena pouze učiteli ze SOŠ Podyjí ve Znojmě. Jak bylo uvedeno, učitelé Hotelové školy v Třebíči i učitelé Katolického gymnázia dotazníky odmítli vyplnit.

Výsledky šetření zaměřené na třídy

Tab. č. 3: CES – P, HT3 – Hotelová škola

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	9,43	2,01	7,42 – 11,44	10
Vztahy mezi žáky	10,36	2,07	8,29 – 12,43	11
Učitelova pomoc	9,5	2,24	7,26 – 11,74	10
Orientace na úkoly	7,64	2,14	5,5 – 9,78	8
Pořádek a organizovanost	10,61	1,50	9,11 – 12,11	10,5
Jasnost pravidel	10	2,14	7,86 – 12,14	10

Tab. č. 4: CES – A, HT3 – Hotelová škola

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	6,21	1,68	4,53 – 7,89	6
Vztahy mezi žáky	8,83	1,81	7,02 – 10,64	9
Učitelova pomoc	9,46	2,14	7,32 – 11,6	10
Orientace na úkoly	7,37	2,12	5,25 – 9,49	8
Pořádek a organizovanost	5,83	1,52	4,31 – 7,35	6
Jasnost pravidel	9,83	1,91	7,92 – 11,74	10

Z tabulek č. 3 a č. 4 vyplývá, že studenti oboru Hotelnictví a turismus z Hotelové školy v Třebíči pocítují zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost výuky jako podprůměrnou, stejně jako orientace na úkoly. Průměrný je prožitek dobrých vztahů mezi sebou. Za nadprůměrnou považují pouze jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích a učitelovu pomoc a podporu. Studenti si přejí zlepšit ve třídě

především pořádek a organizovanost výuky, zaujetí školní prací a vztahy mezi sebou. Takže **rozdíl mezi realitou a přáním byl zjištěn v oblasti pořádek a organizovanost ve třídě, zaujetí školní prací a vztahy mezi sebou**. Studenti této třídy cítí jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích, učitelovu pomoc a podporu a orientaci na úkoly za dostatečné a nepřejí si tuto úroveň zvyšovat, i když orientaci na úkoly hodnotí průměrně.

Tab. č. 5: CES – P, OB3 – Hotelová škola

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	10,14	1,49	8,65 – 11,63	10
Vztahy mezi žáky	11,05	1,46	9,59 – 12,51	12
Učitelova pomoc	11,28	1,28	10 – 12,56	12
Orientace na úkoly	7,9	1,80	6,1 – 9,7	8
Pořádek a organizovanost	10,71	1,16	9,55 – 11,87	10
Jasnost pravidel	10,66	1,43	9,23 – 12,09	10

Tab. č. 6: CES – A, OB3 – Hotelová škola

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	6,18	1,69	4,49 – 7,87	6
Vztahy mezi žáky	10,18	2,33	7,85 – 12,51	11
Učitelova pomoc	5,36	2,36	3 – 7,72	4
Orientace na úkoly	7,81	2,33	5,48 – 10,14	8
Pořádek a organizovanost	6,5	1,75	4,75 – 8,25	6
Jasnost pravidel	9,47	2,09	7,38 – 11,56	10

Tabulky č. 5 a č. 6 nás informují o tom, že studenti oboru Obchodník, obchodnice z Hotelové školy v Třebíči pocítují jako velmi podprůměrnou učitelovu pomoc a podporu, stejně jako zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost výuky. Průměrná je orientace na úkoly dané školou, nad průměr vystupuje jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích a prožitek dobrých vztahů ve třídě. Studenti si ze všeho nejvíce přejí zlepšit učitelovu podporu a pomoc, zaujetí školní prací, pořádek a organizovanost ve třídě a také i vztahy mezi sebou. **Rozdíl mezi realitou a přáním byl tedy zjištěn v oblasti učitelovy pomoci a podpory, zaujetí školní prací, pořádku a organizovanosti ve třídě i v oblasti vztahů mezi studenty**. Studenti v této třídě považují jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích a orientaci na úkoly dané školou za dostačující a nepřejí si tuto úroveň zvyšovat, i když orientaci na úkoly pocítují jako průměrnou.

Tab. č. 7: CES – P, 1. B – SOŠ Podyjí

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	9,55	2,06	7,49 – 11,61	10
Vztahy mezi žáky	9,93	1,92	8,01 – 11,85	10
Učitelova pomoc	10,22	1,37	8,85 – 11,59	10
Orientace na úkoly	7,63	2,18	5,45 – 9,81	8
Pořádek a organizovanost	9,77	1,99	7,78 – 11,76	12
Jasnost pravidel	10,30	1,16	9,14 – 11,46	12

Tab. č. 8: CES – A, 1. B – SOŠ Podyjí

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	6,74	1,73	5,01 – 8,47	6
Vztahy mezi žáky	10,59	1,42	9,17 – 12,01	10
Učitelova pomoc	10,03	1,64	8,39 – 11,67	10
Orientace na úkoly	7,03	1,83	5,2 – 8,86	7
Pořádek a organizovanost	7,63	1,89	5,74 – 9,52	8
Jasnost pravidel	10,15	2,03	8,12 – 12,18	10

Z tabulek č. 7 a č. 8. vyplývá, že studenti 1. B – oboru Pozemní stavitelství ve Znojmě vnímají zaujetí školní prací a orientaci na úkoly za podprůměrné, stejně jako pořádek a organizovanost výuky. Jako nadprůměrné pocítují vztahy mezi sebou, učitelovu pomoc a podporu a jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích. Studenti si velmi přejí zlepšit pořádek a organizovanost ve třídě, zaujetí školní prací, jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích a orientaci na úkoly. **Rozdíl mezi realitou a přáním jsme zjistili v oblasti pořádek a organizovanost ve třídě, zaujetí školní prací, jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích a orientace na úkoly.** Studenti v této třídě považují za dostačující vztahy mezi sebou a učitelovu pomoc a podporu a nepřejí si tuto úroveň zvyšovat.

Tab. č. 9: CES – P, 3. A – SOŠ Podyjí

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	9,45	2,71	6,74 – 12,16	10
Vztahy mezi žáky	11,09	1,31	9,78 – 12,4	12
Učitelova pomoc	9,45	1,56	7,89 – 11,01	10
Orientace na úkoly	8	1,91	6,09 – 9,91	8
Pořádek a organizovanost	10,36	1,43	8,93 – 11,79	10
Jasnost pravidel	9,81	1,99	7,82 – 11,8	10

Tab. č. 10: CES – A, 3. A – SOŠ Podyji

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	6,09	2,19	3,9 – 8,28	6
Vztahy mezi žáky	10,09	1,38	8,71 – 11,47	10
Učitelova pomoc	6,18	1,40	4,78 – 7,58	6
Orientace na úkoly	7,63	2,38	5,25 – 10,01	8
Pořádek a organizovanost	6,18	1,80	4,38 – 7,98	6
Jasnost pravidel	9,45	2,10	7,35 – 11,55	8

Tabulky č. 9 a č. 10 nás informují o tom, že studenti 3. A – oboru Pozemní stavitelství ve Znojmě pociťují zaujetí školní prací, učitelovu pomoc a pořádek a organizovanost v hodině jako velmi podprůměrné. Průměrná je úroveň prožívání jasnosti pravidel při hodině a orientace na úkoly dané školou. Nad průměr vystupuje pouze prožitek dobrých vztahů ve třídě. Studenti si přejí zlepšit učitelovu pomoc, zaujetí školní prací, pořádek a organizovanost výuky, vztahy mezi sebou ve třídě a jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích. **Rozdíl mezi realitou a přáním byl zjištěn v oblasti učitelovy pomoci, zaujetí školní prací, pořádku a organizovanosti výuky, vztahů studentů mezi sebou ve třídě a jasnosti pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích.** Studenti této třídy pociťují orientaci na úkoly za dostačující a nepřejí si zde úroveň zvyšovat, i když tuto oblast vnímají také jako průměrnou.

Tab. č. 11: CES – P, 3. A – Katolické gymnázium

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	10,25	2,18	8,07 – 12,43	11
Vztahy mezi žáky	9,5	2,02	7,48 – 11,52	10
Učitelova pomoc	9,33	1,88	7,45 – 11,21	10
Orientace na úkoly	9,25	2,07	7,18 – 11,32	8
Pořádek a organizovanost	9,83	2,13	7,7 – 11,96	10
Jasnost pravidel	10,21	2,31	7,9 – 12,52	11,5

Tab. č. 12: CES – A, 3. A – Katolické gymnázium

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	5,58	1,41	4,17 – 6,99	6
Vztahy mezi žáky	8,33	2,30	6,03 – 10,63	8
Učitelova pomoc	8,92	1,96	6,96 – 10,88	9
Orientace na úkoly	7,87	1,90	5,97 – 9,77	8
Pořádek a organizovanost	5,38	1,58	3,8 – 6,96	5
Jasnost pravidel	8,38	2,14	6,24 – 10,52	8

Z tabulek č. 11 a č. 12 vyplývá, že studenti 3. A z Katolického gymnázia v Třebíči pocítují pořádek a organizovanost jako velmi podprůměrné, stejně vnímají míru zaujetí školní prací. Průměrná je podle respondentů úroveň prožívání jasnosti pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích, orientace na úkoly a vztahy mezi sebou. Pouze učitelova pomoc a podpora ohodnocená 9 body se jeví jako nadprůměrná – je to nejvyšší dosažená hodnota v oblasti klimatu aktuálního. Studenti si nejvíce přejí zlepšit zaujetí školní prací, pořádek a organizovanost ve třídě, jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích, vztahy mezi sebou a učitelovu pomoc. Tedy **rozdíl mezi realitou a skutečností jsme zjistili v oblasti zaujetí školní prací, pořádek a organizovanost ve třídě, jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích, vztahy mezi sebou a učitelova pomoc**. Studenti pocítují orientaci na úkoly za dostačující a nepřejí si tuto úroveň zvyšovat, i když tuto oblast vnímají taktéž jako průměrnou.

Tab. č. 13: CES – P, 1. B – SOŠ Podyjí - učitelé

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	11,2	0,98	10,22 – 12,18	12
Vztahy mezi žáky	10	1,26	8,74 – 11,26	10
Učitelova pomoc	8,8	1,6	7,2 – 10,4	10
Orientace na úkoly	10,6	1,2	9,4 – 11,8	10
Pořádek a organizovanost	10,4	0,8	9,6 – 11,2	10
Jasnost pravidel	11,6	0,8	10,8 – 12,4	12

Tab. č. 14: CES – A, 1. B – SOŠ Podyjí - učitelé

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	8,4	1,50	6,9 – 9,9	8
Vztahy mezi žáky	10	2,53	7,47 – 12,53	12
Učitelova pomoc	10,2	1,33	8,87 – 11,53	10
Orientace na úkoly	10,4	1,50	8,9 – 11,9	10
Pořádek a organizovanost	8,4	1,50	6,9 – 9,9	8
Jasnost pravidel	11,8	0,4	11,4 – 12,2	12

Z tabulek č. 13 a č. 14 vyplývá, že učitelé, kteří vyučují v 1. B – Pozemní stavitelství ve Znojmě pocítují za průměrné především zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost. Ostatní – vztahy mezi žáky, učitelovu pomoc a podporu, orientaci na úkoly a jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích – považují za nadprůměrné. Učitelé si přejí především zlepšit v této třídě zaujetí školní prací, pořádek a organizovanost ve třídě a vztahy mezi žáky. **Rozdíl mezi realitou a skutečností jsme zjistili v oblasti zaujetí školní prací, pořádku a organizovanosti ve třídě a v oblasti vztahů mezi žáky**. Učitelé pocítují jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písem-

ných pracích, orientaci na úkoly a jejich pomoc a podporu studentům za dostačující, a tudíž si nepeřejí tuto úroveň zvyšovat.

Tab. č. 15: CES – P, 3. A – SOŠ Podyjí - učitelé

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	10,8	2,4	8,4 – 13,2	12
Vztahy mezi žáky	9,6	1,50	8,1 – 11,1	10
Učitelova pomoc	8,8	2,04	6,76 – 10,84	8
Orientace na úkoly	9,2	1,6	7,6 – 10,8	8
Pořádek a organizovanost	11,6	0,8	10,8 – 12,4	12
Jasnost pravidel	11,2	1,6	9,6 – 12,8	12

Tab. č. 16: CES – A, 3. A – SOŠ Podyjí - učitelé

	Aritmetický průměr	Směrodatná odchylka	Pásmo běžných hodnot	Medián
Zaujetí školní prací	6	1,26	4,74 – 7,26	6
Vztahy mezi žáky	9,8	2,04	7,76 – 11,84	10
Učitelova pomoc	9,2	2,04	7,16 – 11,24	10
Orientace na úkoly	10,4	1,50	8,9 – 11,9	10
Pořádek a organizovanost	6,8	0,98	5,82 – 7,78	6
Jasnost pravidel	12	0	12 - 12	12

Tabulky č. 15 a č. 16 nás informují o tom, že učitelé, kteří vyučují ve 3. A obor Pozemní stavitelství ve Znojmě, považují zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost za podprůměrné, jako nadprůměrné vnímají jasnost pravidel při hodině, při zkoušení a písemných pracích, orientaci na úkoly, vztahy mezi žáky ve třídě a pomoc a podporu učitele. Učitelé si v této třídě přejí zlepšit zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost ve třídě. **Učitelovu pomoc a podporu a orientaci na úkoly hodnotí jako nadprůměrné a jejich přáním je úroveň těchto dvou oblastí snížit. Rozdíl mezi realitou a skutečností jsme zjistili v oblasti zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost ve třídě.** Učitelé pocítují vztahy mezi žáky a jasnost pravidel při hodinách, při zkoušení a písemných pracích za dostačující a nepeřejí si tyto úrovně zvyšovat.

Ověření stanovených hypotéz

Jak již bylo uvedeno, s ohledem na cíl bakalářské práce byly stanoveny tři hypotézy, které měl průzkum potvrdit nebo vyvrátit.

H 1: Předpokládáme, že budou rozdíly v hodnocení klimatu třídy mezi formou aktuální a preferovanou v každé třídě.

Z výsledků, které jsou uvedeny v tabulkách č. 3 až č. 13, je patrné, že v každé třídě na výše jmenovaných školách je **rozdíl** ve vnímání prostředí třídy mezi formou aktuální a preferovanou. Ve všech zkoumaných třídách si studenti shodně přejí zlepšit především **zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost ve třídě**. Ve třídách HT3, OB3, 3.A – SOŠ Podyjí a 3.A – Kat. gymnázium si studenti přejí zlepšit také **vztahy mezi sebou** a ve třídách OB3, 3.A – SOŠ Podyjí a 3.A – Kat. gymnázium si studenti přejí zlepšit také **učitelovu pomoc a podporu**. Obecně lze tedy říci, že studenti ve sledovaných šesti oblastech klimatu si vždy přejí alespoň ve dvou oblastech změnu k lepšímu, což potvrzují závěry z dotazníkového šetření.

Hypotéza č. 1 byla potvrzena.

H 2: Nebudou významné rozdíly mezi hodnocením klimatu třídy mezi studenty a jejich učiteli v 1.B, ani mezi studenty a jejich učiteli ve 3. A mezi formou aktuální a preferovanou na SOŠ Podyjí ve Znojmě.

V hodnocení klimatu třídy v 1.B jsme zjistili následující **rozdíly**: **studenti** této třídy cítí **orientaci na úkoly jako podprůměrnou**, avšak **učitelé**, kteří v této třídě vyučují, ji vnímají **jako nadprůměrnou**. **Studenti** si přejí **zlepšit jasnost pravidel a již zmiňované orientace na úkoly**, ale **učitelé jasnost pravidel a orientace na úkoly** považují za **dostačující a nepřejí si tyto dvě oblasti zlepšovat**. **Učitelé** si přejí **zlepšit vztahy ve třídě**, ale **studenti** pociťují **vztahy mezi sebou za dostačující a nepřejí si tuto oblast zlepšovat**. Výsledky o aktuálním a preferovaném klimatu této třídy jsou uvedeny v tabulkách č. 7, 8, 13 a 14.

V hodnocení klimatu třídy ve 3.A jsme zjistili následující **rozdíly**: **studenti** této třídy pociťují **učitelovu pomoc a podporu jako podprůměrnou**, jako **průměrnou** vnímají také **jasnost pravidel ve třídě a orientaci na úkoly**, avšak **učitelé**, kteří v této třídě vyučují, **hodnotí tyto oblasti jako nadprůměrné**. **Studenti** si přejí **zlepšit především učitelovu pomoc a podporu, vztahy mezi sebou a jasnost pravidel při vyučování**, ale **učitelé** považují **vztahy mezi žáky a jasnost pravidel ve vyučování za dostačující a nepřejí si tyto dvě oblasti zlepšovat**. **Učitelé** považují **svou podporu a pomoc za nadprůměrnou, a přejí si dokonce tuto oblast snížit**. Výsledky o aktuálním a preferovaném klimatu této třídy jsou uvedeny v tabulkách č. 9, 10, 15 a 16.

Hypotéza č. 2 nebyla potvrzena.

H 3: Předpokládáme, že budou rozdíly v hodnocení klimatu třídy v oblasti preferované i v oblasti aktuální mezi státní, soukromou a církevní střední školou.

Studenti Hotelové školy v oblasti **aktuálního klimatu** shodně jako **nadprůměrnou** hodnotí **jasnost pravidel při vyučování**, **studenti HT3** cítí ještě jako **nadprůměrnou** **učitelovu pomoc a podporu** a **studenti OB3** pociťují jako **nadprůměrné** také **vztahy mezi sebou**. Za **podprůměrné** **studenti** obou tříd považují především **zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost ve třídě**, **studenti oboru OB3** hodnotí také jako velmi podprůměrnou **učitelovu pomoc a podporu**. Výsledky jsou uvedeny v tabulkách č. 4 a č. 6.

Studenti SOŠ Podyjí v oblasti **aktuálního klimatu** společně jako **nadprůměrné** pocítují **vztahy mezi sebou**, studenti 1. B ještě za **nadprůměrné** považují **učitelovu pomoc a podporu a jasnost pravidel při vyučování**. **Podprůměrné** studenti v obou třídách hodnotí především **zaujetí školní prací**, studenti 1. B jako podprůměrnou vidí také **orientaci na úkoly**, studenti 3. B podprůměrně vnímají také **učitelovu pomoc a podporu a pořádek a organizovanost ve třídě**. Výsledky uvádíme v tabulkách č. 8 a 10.

Studenti třídy 3. A Katolického gymnázia pocítují v oblasti **aktuálního klimatu učitelovu pomoc a podporu jako nadprůměrnou**, za **podprůměrné** považují především **pořádek a organizovanost ve třídě**, dále **zaujetí školní prací, vztahy mezi sebou, orientace na úkoly a jasnost pravidel při vyučování**. Výsledky jsou uvedeny v tabulce č. 12.

V oblasti **preferované** si studenti hotelové školy shodně přejí zlepšit: **zaujetí žáka školní prací, vztahy mezi sebou a pořádek a organizovanost**. Studenti oboru OB3 si přejí také zlepšit **učitelovu pomoc a podporu při vyučování**. Viz tabulka č. 3 a 5.

Studenti SOŠ Podyjí si v oblasti **preferované** shodně přejí zlepšit: **zaujetí školní prací, pořádek a organizovanost ve třídě a jasnost pravidel při vyučování**. Studenti 1. B si ještě přejí zlepšit **orientaci na úkoly** a studenti 3. A chtějí zlepšit **vztahy mezi sebou a učitelovu pomoc a podporu**. Výsledky jsou uvedeny v tabulkách č. 7 a 9.

V oblasti **preferované** si studenti třídy 3. A Katolického gymnázia přejí **zlepšit zaujetí školní prací, vztahy mezi sebou, učitelovu pomoc a podporu, pořádek a organizovanost a jasnost pravidel při vyučování**. Výsledky uvádíme v tabulce č. 11.

Hypotéza č. 3 byla potvrzena.

Závěry z rozborové činnosti

Cílem této práce bylo průzkumem zjistit a vyhodnotit prostředí třídy na náhodně vybraných středních školách, porovnat aktuální a preferované klima v každé třídě, porovnat názory žáků s názory učitelů, kteří v dané třídě vyučují a porovnat rozdíly mezi školami.

Ačkoli je klima považováno za rozhodující parametr pro posuzování rozdílů mezi alternativními a standardními školami, výzkumů s tímto zaměřením existuje celkově málo. Jedním z důvodů je i to, že mnohé z alternativních škol se uzavírají nezávislému vědeckému pozorování a nejsou ochotny se podrobovat výzkumnému srovnávání s jinými školami (Průcha, 1996).

Během výzkumu jsme se setkali s ochotou, ale i s neochotou spolupracovat. Tvzení, že alternativní školy se uzavírají a nejsou ochotny se podrobovat výzkumnému srovnávání s jinými školami, se nepotvrdilo u soukromé školy ve Znojmě. Zde jsme se setkali s velmi vřelým přijetím, a především se zájmem spolupracovat na výzkumu. Právě z této školy se vrátily všechny vyplněné dotazníky a vedení školy se o výsledky zajímalo. Díky učitelům a studentům této školy jsme mohli srovnat jejich názory na klima třídy s názory jinými.

Neochota i nezájem se potvrdily na Katolickém gymnáziu v Třebíči, odkud se vrátily vyplněné dotazníky pouze z jedné třídy, druhá třída spolu s učiteli dotazníky nevyplnila. Na SHŠ v Třebíči byl projevem zájem vedení školy spolupracovat na výzkumu, avšak učitelé dotazníky odmítli vyplnit s tvrzením, že nejsou přímo určeny pro ně. Vyplněné se vrátily pouze dotazníky od studentů.

Srovnáme-li přístup k průzkumu klimatu třídy, jako nejlepší se jeví SOŠ Podyjí ve Znojmě, dále SHŠ v Třebíči. Katolické gymnázium v Třebíči je uzavřenější vůči jakýmkoli průzkumům, což plně potvrzuje tvrzení z literatury.

Nepotvrdily se názory propagátorů alternativních škol, že tyto školy mají pro žáky příznivější klima než školy státní (Průcha, 2000). Autoři dotazníku CES tvrdí, že nejlepší klima je tam, kde rozdíl mezi aktuální a preferovanou formou je co nejmenší (Lašek, 2001). Nejmenší rozdíl mezi oběma formami jsme zjistili na SHŠ ve třídě HT3, a to ve třech oblastech klimatu, a dále ve třídě OB3 na stejné škole ve čtyřech oblastech klimatu. Rozdíl ve čtyřech oblastech klimatu byl také v 1. B na soukromé škole ve Znojmě a ve třídě 3. A této školy byl rozdíl v pěti oblastech klimatu, stejně jako ve třídě 3. A na Katolickém gymnáziu. **Nejmenší rozdíl mezi aktuálním a preferovaným klimatem je tedy ve třídě HT3 na Hotelové škole, největší rozdíly mezi oběma formami se projevil ve třídě 3. A na SOŠ Podyjí a ve třídě 3. A na Katolickém gymnáziu.** Tvrzení, že klima alternativních škol je příznivější než klima škol státních, se stoprocentně nepotvrdilo. Obecně je možné říci, že studenti nejsou úplně spokojeni s klimatem své třídy ani na škole státní, ani na škole soukromé a církevní. Přejí si pracovat v lepším klimatu, než je to, které denně prožívají.

Cílem práce bylo také zjištění a srovnání názorů studentů a jejich učitelů na klima ve třídě. Byly srovnány pouze názory studentů a učitelů na SOŠ Podyjí ve Znojmě, kteří jako jediní dotazníky vyplnili. Studenti vnímají a hodnotí prostředí třídy v mnoha oblastech klimatu odlišně od svých učitelů. Liší se i ve většině oblastí klimatu preferovaného. Obecně lze říci, že to, co studenti považují za podprůměrné a co by změnili, učitelé považují za dostačující a naopak, co by učitelé zlepšili, studenti považují za dostačující. Shodně si přejí zlepšit pouze zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost ve třídě. K tomu se vyjadřuje hypotéza č. 2.

Záměrem bylo také srovnat aktuální klima v jednotlivých třídách a zjistit, jaké prostředí by si studenti přáli.

Při porovnání **aktuálního** klima studenti **Hotelové školy** hodnotí jako **nejlepší vztahy mezi sebou a jasnost pravidel při vyučování**. Studenti HT3 této školy ještě **pozitivně vnímají učitelovu pomoc a podporu**, avšak studenti OB3 stejné školy **pomoc učitele hodnotí velmi podprůměrně**. Studenti obou tříd hotelové školy **shodně hodnotí jako podprůměrné zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost při vyučování**.

Studenti **SOŠ Podyjí** také pocítují jako **nejlepší vztahy mezi sebou**. **Jasnost pravidel při vyučování a učitelovu pomoc a podporu** hodnotí velmi dobře studenti 1. B této školy, avšak studenti 3. A stejné školy **hodnotí učitelovu pomoc a podporu podprůměrně a jasnost pravidel při vyučování průměrně**. **Shodně jako nedostačující pocítují zaujetí školní prací**.

Studenti **Katolického gymnázia** za **nejlepší** považují **učitelovu pomoc a podporu**, za velmi **nedostačující pořádek a organizovanost ve třídě**.

V oblasti **preferovaného klimatu** si studenti **Hotelové školy** třídy HT3 přejí **zlepšit pořádek a organizovanost ve třídě**, studenti OB3 by chtěli, aby se především **zlepšila pomoc a podpora učitelů**. Studenti obou tříd této školy si **shodně přejí zlepšit zaujetí školní prací a zlepšení vztahů mezi sebou**, i když tuto oblast v prožívaném klimatu hodnotí velice vysoko.

Studenti **SOŠ Podyjí** ve třídách 1. B a 3. A si **shodně přejí zlepšit zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost ve třídě**. Studenti 1. B by **zlepšili jasnost pravidel při vyučování a orientace na úkoly**, studenti 3. A by si přáli **zlepšit především učitelovu pomoc a podporu, jasnost pravidel při vyučování a vztahy mezi sebou**, i když jejich vztahy hodnotí v oblasti aktuálního klimatu jako velmi pozitivní.

Studenti **Katolického gymnázia** by rádi **zlepšili svoje prostředí ve všech oblastech klimatu, kromě orientace na úkoly**.

Obecně je možné říci, že **studenti Hotelové školy** shodně za **nejlepší** považují **jasnost pravidel při vyučování** a shodně jako **podprůměrné** **pocitují zaujetí školní prací a pořádek a organizovanost**. Studenti **SOŠ Podyjí** zase shodně za **nejlepší** považují **prožívané vztahy mezi sebou a podprůměrně** hodnotí **zaujetí školní prací**. Studenti **Gymnázia** jako **nejlepší** hodnotí **učitelovu pomoc a podporu**, za velmi **nedostačující** považují **pořádek a organizovanost ve třídě**.

V oblasti preferovaného klimatu si **studenti Hotelové školy** shodně přejí **zlepšit pořádek a organizovanost ve třídě, zaujetí školní prací a vztahy mezi sebou**. Studenti **SOŠ Podyjí** vidí shodně **zlepšení především v oblasti zaujetí školní prací, pořádku a organizovanosti ve třídě a jasnosti pravidel při vyučování**. **Zlepšení v oblasti zaujetí školní prací, vztahů mezi sebou, učitelovy pomoci a podpory, pořádku a organizovanosti a jasnosti pravidel při vyučování** si přejí **studenti Katolického gymnázia**.

Literatura

- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- LAŠEK, J. *Sociálně psychologické klima školních tříd a školy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2001. 161 s. ISBN 80-7041-088-4.
- LAŠEK, J. Komunikační klima ve středoškolské třídě. *Pedagogika*, 1994, roč. 44, č. 2. s. 155–162.
- LAŠEK, J., CHRZOVÁ, M. *Základy statistického zpracování pedagogicko-psychologického výzkumu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003. 42 s. ISBN 80-7041-749-8.

EVALUATION OF CLASSROOM CLIMATE IN SECONDARY EDUCATION

Abstract: Evaluation of classroom climate in secondary education is important for understanding healthy life style, which can be influenced by the school itself since it evaluates the classroom as a studying environment both for the classroom and the